

Wij waren, ik ben. Weg uit Ruinerwold

van Dorsten, I. (2022) • Uitgeverij Pluim

Joan Pieter Kraaijeveld*

In Nederland stonden de kranten er bol van: hoe kan zoiets gebeuren in deze tijd! Het was een verhaal waar de media bovenop sprong, een groot gezin dat negen jaar lang in een boerderij woonde, niet buitenkwam en ook voordien lange tijd in afzondering leefde. Een belangrijke rol speelde daarbij de geloofsovertuiging van de vader. Al snel nadat het verhaal bekend werd kwam er, in januari 2020, een boek uit: *Spookhoeve Ruinerwold*, geschreven door twee buitenstaanders. Een jaar later verscheen een vierdelige documentaire, waarin de oudste vier kinderen een kleine anderhalf jaar gevolgd zijn en hun verhaal doen. En in oktober 2022 bracht een van de kinderen, Israel van Dorsten, een boek uit waarin hij vertelt over zijn leven.

Toen me werd gevraagd om iets te schrijven over het boek van Israel van Dorsten, hoefde ik daar niet lang over na te denken. Wat ik me herinnerde van de krantenkoppen is dat het in dit gezin ging over ‘wachten op het einde der tijden’, een gekende uitspraak in het christelijk geloof. Vanuit mijn achtergrond ben ik hiermee bekend en ook in mijn werk als therapeut komt het christelijk geloof regelmatig het gesprek binnen. Over wat dit betekent voor mensen en gezinnen, hun interacties en verhoudingen probeer ik meer thematisch na te denken. Mijn interesse was gewekt en het maakte me nieuwsgierig naar het boek en het gezin waarin Israel opgroeide.

Israel van Dorsten is geboren in 1994. Hij is de vierde in de kinderrij van in totaal negen kinderen. Hij heeft twee oudere broers, een oudere zus, een jon-

• Kinder- en jeugdpsycholoog en Systeemtherapeut bij De Hoop ggz.
E-mail: jtpkraaijeveld@gmail.com

ger broertje en vier jongere zusjes. Zijn moeder overleed in 2004. Zijn vader leeft nog, hoewel hij vanwege een beroerte niet meer goed in staat is om te communiceren.

Inmiddels is Israel schrijver, studeert hij sociologie aan de Universiteit van Utrecht en zet hij zich in voor slachtoffers van psychisch geweld.

Israel beschrijft in het boek zijn leven. Een leven zo goed als afgesloten van de buitenwereld. Een leven zonder school en spelen met vriendjes. Een leven waarin de geloofsovertuiging van zijn vader een enorme rol speelt. Een leven met goede en kwade geesten, van gehoorzaamheid, vol gewetenskwesties, schuld en bidden. Maar ook een leven waarin Israel langzaamaan meer en meer in contact komt met de buitenwereld.

Tijdens en na het lezen van het boek kwamen verschillende vragen bij me op. Een van de vragen was: Wat heeft het voor Israel betekend om zo geïsoleerd van de buitenwereld op te groeien? Maar ook de vraag: Wat maakt en heeft gemaakt dat het nu goed met hem lijkt te gaan? Want in onze samenleving wordt al gauw gedacht dat als een kind in zo'n gezinssituatie opgroeit, hij of zij hier traumatisch door geraakt wordt en 'gewoon' functioneren niet zo evident is.

Tijdens een gesprek opperde een collega dat hier misschien Israels geïsoleerde opgroeien een steunbron was. Door het feit dat hij lange tijd weinig blikken en spiegels van de buitenwereld kreeg, kwam hij niet in een intens spanningsveld terecht tussen de waarden en ideeën van zijn gezin en die van de buitenwereld. Israel vertelt dat hij geleidelijk ging twijfelen aan de 'waarheden' van zijn vader, rondom geloof, mensen en de wereld, toen hij al wat ouder was en via het internet steeds meer andere geluiden opving. Hij begon 'verschil' te ervaren en dit riep nieuwsgierigheid en ook veel vragen en twijfels op. Hij woonde toen nog bij zijn vader op de boerderij, net voordat hij de sprong waagde om te vertrekken.

Wanneer de 'buitenwereld' voor een groot deel weggehouden wordt, dan word je minder geconfronteerd met het 'verschil'. Het pendelen tussen de twee uiteenlopende werelden geeft daarentegen vaker moeilijkheden. Zo kom ik in de praktijk regelmatig tegen dat jongeren uit een behoudende geloofs-

gemeenschap moeilijkheden ervaren wanneer ze geconfronteerd worden met dit verschil tussen de buitenwereld en binnenwereld. Bij jongeren gaat dit bijvoorbeeld over de muziek die hun leeftijdsgenoten mooi vinden, maar waar zij niet naar mogen luisteren. Over geen televisie mogen kijken of over kledingvoorschriften die maken dat je opvalt, zoals geen broek mogen dragen of over de lengte van een te dragen rok. Daarnaast wordt de 'buitenwereld' door hen en hun ouders vaak als een omgeving gezien die een slechte invloed heeft, iets dat ook vaak benadrukt wordt door de geloofsgemeenschap.

In sommige geloofsgemeenschappen contrasteert de wereld van het gezin en kerkgemeenschap, waar redelijk dezelfde overtuigingen, waarden en normen gelden, scherp met het leven in de 'buitenwereld', waar ontmoetingen plaatsvinden met andere overtuigingen, andere waarden en normen die opgedaan worden in het contact met anderen of via wegen als internet en tv. Dit zien van andere overtuigingen, waarden en normen geeft spiegels die angst kunnen oproepen of aan het denken zetten. Een vraag is dan ook vaak hoe deze religieus opgroeiende jongeren zich tot die wereld kunnen verhouden, terwijl het contrast met de buitenwereld ook vaak binnen de gezinnen zelf moeilijkheden geeft.

Ik merkte dat ik tijdens het lezen niet alleen bezig was met het perspectief van de schrijver, maar dat ik ook vaak dacht aan wat maakte dat de vader van Israel steeds vaster kwam te zitten in zijn geloofsovertuigingen. Was het 'gebrek' aan interacties met de buitenwereld van invloed op het gegeven dat zijn ideeën steeds rigider werden? Naarmate de tijd verstreek sloot hij zich steeds meer af en verloor de verbinding met de 'buitenwereld'. Hij leek geen ruimte meer te hebben of krijgen voor uitwisselingen met anderen. Andere ideeën en visies kwamen niet meer binnen. Naast het feit dat hij zichzelf afsloot, hebben er misschien nog andere dingen meegespeeld, namelijk dat vader ook vanuit de 'buitenwereld' weinig positieve reacties kreeg op zijn specifieke geloofsovertuigingen. Meerdere malen schrijft Israel dat vader boos was over de negatieve reacties die hij kreeg op zijn ideeën en hij vond dat mensen hem niet serieus namen. Wat misschien ook een rol speelde was dat vader merkte dat zijn zoon Israel steeds meer eigen ideeën kreeg over geloof die niet overeenkwamen met de ideeën van hemzelf. En dat dit ook voor moeilijkheden en conflict zorgde.

En verder

Na het lezen van het boek merk ik dat de therapeut in mij nog veel vragen heeft.

Een vraag die me na het lezen van het boek nog steeds bezighoudt, is op welke manier Israel nog contact heeft met zijn vader. Spreekt hij zijn vader nog en hoe loopt dat? Van een collega, die de schrijver gesproken heeft op een congres, begreep ik dat er momenteel geen contact is tussen Israel en zijn vader. Wel blijft hij zijn vader consequent als vader aanspreken en lijkt hij ook loyaal aan zijn vader.

Wanneer ik jongeren en ouders spreek die verschillen in geloofsovertuiging is er vaak de wens om toch ergens in verbinding te blijven met elkaar. Een vader noemde het eens: 'Ik wil graag van hart tot hart kunnen spreken, dat wil ik weer met elkaar.' Ik zou benieuwd zijn naar hoe de vader uit het boek hierover denkt.

Daarnaast heb ik vragen die gaan over hoe het nu met de schrijver gaat. Hoe is het Israel vergaan om meer de 'buitenwereld' in te stappen? Hij beschrijft hier kort iets over in zijn epiloog, maar ik merk dat ik nieuwsgierig ben naar meer concrete ervaringen. Hoe heeft hij bijvoorbeeld het contact met zijn gezinsleden na zijn vertrek verder vormgegeven? Op welke manier is hij nog met het geloof bezig? Hoe zoekt hij zijn weg in het 'leven in een buitenwereld' die in zijn gezin altijd als 'slecht' is bestempeld?

Na wat googelen lees ik dat hij veel spreekt op congressen en in opleidingen waarbij het gaat over onderwerpen die te maken hebben met huiselijk geweld, trauma en vormen van mishandeling. In een interview, verschenen op de website van Kind en Adolescent Praktijk, noemt Israel twee dingen die me bijblijven.

Het eerste is dat hij het leven in zijn gezin niet anders vindt dan het leven van mensen en gezinnen uit een sekte. Dit zegt hij: 'Er is zo'n groot vergelijk tussen onze situatie en andere sektes of sektarische gezinnen. Het bredere perspectief, dat vind ik belangrijk. Ik ben er steeds meer over gaan lezen en ontdekte dat er veel overeenkomsten waren tussen wat er bij ons gebeurde en

hoe mensen in sektes leefden. Dat hielp me, omdat ik steeds beter kon inzien dat de psychische mishandeling niet alleen bij ons plaatsvond, maar dat er bepaalde patronen gebruikt werden die andere mensen ook gebruikten. Het was niet een toevallige of unieke situatie waar we in zaten. (...) Dat geeft een bepaalde rust en haalt de grootste druk weg. Ik kwam erachter dat het ook in andere gezinnen voorkwam. En dat relativeert ook. Je kunt je eigen situatie dan in breder perspectief zien en herkent bepaalde patronen die ervoor zorgen dat dingen ontstaan en ziet beter wat de oorzaken zijn. Bijvoorbeeld dat religieuze geloofsidee dat de wereld al te veel problemen heeft en slecht is. Omdat je inziert: bij ons was dat zo maar anderen denken er ook zo over. En ook zij denken dat ze de enigen zijn. Dan kun je het veel makkelijker loslaten.' (van 't Pad Bosch, 2023).

Zijn verhaal in perspectief plaatsen, patronen gewaarworden, zien dat hun gezin niet het enige gezin met dergelijke opvattingen is, heeft hem geholpen. Ook dat hij door andere ervaringen steeds meer een ander perspectief kon innemen, hielp. Zelf zegt hij: 'Je gaat je pas realiseren dat je gemanipuleerd bent als je er van een andere kant naar kunt kijken. Bij mij kwam die realisatie geleidelijk aan, doordat ik steeds meer van de buitenwereld ging zien. Ik kon steeds beter vergelijken hoe de situatie bij ons thuis was met hoe het er in de gewone wereld aan toegaat. Ik kwam er langzaam achter dat het niet klopte. Het zorgde voor barsten in mijn geloof. Maar het was heel beklemmend om mezelf te ontdekken en zo te ontwikkelen. Ik liep er toch tegenaan dat ik het in mijn eentje moest doen.' (van 't Pad Bosch, 2023).

Steun hierbij van anderen lijkt ook van belang, zo zegt de schrijver in zijn epiloog. Met zijn beschrijving van deze protectieve factoren wordt ook systemische benadering een hart onder de riem gestoken.

Literatuur

van 't Pad Bosch, I. (2023, 21 februari). *Interview Israel van Dorsten: 'Er zijn bepaalde angsten, die zullen mijn hele leven meegaan. Dat moet ik aanvaarden.'* <https://www.kaponline.nl/interview-israel-van-dorsten-er-zijn-bepaalde-angsten-die-zullen-mijn-hele-leven-meegaan-dat-moet-ik-aanvaarden/>

